

Walerij N. GODUNOW

Prawna regulacja działalności gospodarczej w Republice Białoruś

Regulation by Law of Economic Activities in the Byelorussian Republic

Z chwilą powstania państwa radzieckiego zaczęło się kształtować ustawodawstwo gospodarcze jako gałąź regulująca działalność gospodarczą przedsiębiorstw i organizacji. W związku ze szczegółową reglamentacją działalności gospodarczej w warunkach administracyjno-nakazowego systemu zarządzania ekonomiką, ustawodawstwo gospodarcze stało się z czasem niemal najobszerniejszą gałęzią ustawodawstwa radzieckiego.

W byłym ZSRR ustawodawstwo gospodarcze miało charakter w pierwszym rzędzie ustawodawstwa ogólnoradzieckiego. Republiki radzieckie mogły regulować tylko te zagadnienia działalności gospodarczej, które zostały im przekazane do zarządzania przez ustawodawstwo związkowe.

Przejście do gospodarki rynkowej realizowane obecnie w Republice Białoruś jako w państwie suwerennym, wcale nie oznacza rezygnacji z wpływania przez państwo na życie gospodarcze. W gospodarce rynkowej scentralizowane zarządzanie i scentralizowane planowanie działalnością gospodarczą ustępuje miejsca regulowaniu państwowemu. To ostatnie ma na celu ustanowienie określonej prawnej regulacji stosunków ekonomicznych, ochronę konsumentów, zabezpieczenie stabilnego i dynamicznego rozwoju ekonomiki.

Regulowanie przez państwo działalności gospodarczej wyraża się w następujących formach: regulowania warunków działalności gospodarczej; bezpośredniego zarządzania działalnością gospodarczą; kontroli nad działalnością gospodarczą.

Regulowanie warunków działalności gospodarczej urzeczywistniane jest przez organy Republiki Białoruskiej następującymi drogami:

— poprzez system podatków (zróznicowania podmiotów i przedmiotów obłożonych podatkami, stawek podatkowych, przyznawania ulg);

- przeprowadzenie polityki amortyzacyjnej (w tym również poprzez przyspieszenie amortyzacji podstawowych funduszy);
- przydzielenie pomocy finansowej w postaci dotacji, subsydiów, odpisów budżetowych;
- za pośrednictwem polityki kredytowej;
- ustanowienie państwowych norm i standardów;
- środkami antymonopolowymi: prywatyzacją własności, polityką kształtowania cen, ustanowieniem warunków użytkowania ziemi i innych zasobów naturalnych.

Bezpośrednie zarządzanie działalnością gospodarczą realizowane przez organy republikańskie i lokalne przejawia się w planowaniu i innych konkretnych czynnościach w zakresie organizacji działalności gospodarczej. Jako jeden ze środków bezpośredniego wpływu na gospodarczą działalność państwo wykorzystuje zamówienia na dostawę produkcji (pracy) dla potrzeb państwowych. W skład tych ostatnich wchodzi ważniejsze postacie produkcji wytwórczo-technicznego przeznaczenia i towarów użytkowych dla ludności, artykułów konsumpcyjnych i rolniczego surowca, ważniejsze badania naukowe i opracowania, uruchomienie działania ważniejszych mocy wytwórczych i działów socjalno-kulturalnego przeznaczenia, w tym również związanych z likwidacją Czarnobylskiej AES. Przejściowego postanowienia o dostawie produkcji dla potrzeb państwowych.¹ Forma państwowego regulowania działalności gospodarczej w gruncie rzeczy dotyczy państwowego sektora gospodarki.

Określając warunki działalności gospodarczej, państwo sprawuje także kontrolę nad ich przestrzeganiem. Odpowiednie organy państwowe kontrolują przestrzeganie wymogów dotyczących jakości produkcji, prac i usług, porządku cenotwórczego, antymonopolowych środków itd. W niezbędnych przypadkach stosowane wobec uchylających się od tych wspomnianych warunków i wymogów sankcje ustawowe. Formy państwowe regulowania działalności gospodarczej ustanawia się w aktach ustawowych.

Od chwili przechodzenia do wolnego rynku zaczęły się zmieniać także zasady prawnego regulowania działalności gospodarczej. Jeżeli w warunkach administracyjno-nakazowego systemu gospodarczego jedną z fundamentalnych była zasada własności socjalistycznej jako podstawy gospodarowania, to obecnie można wyodrębnić zasadę różnorodnych form własności i różnorodnych form gospodarowania. Zgodnie z ustawą o własności w Republice Białoruś, uchwalonej przez Radę Najwyższą 11.12.90 r.² własność występuje w Republice Białoruś w formie prywatnej, ko-

¹ Utwierdzdiono postanowieniem Sowietu Ministrów Rzespubliki Białaruś ot 12.11.92 nr 687 „Biulletień normatiwno-prawowej informacii” 1993, nr 1, s. 21.

² „Wiedomosti Wierchowonogo Sowietu Rzespubliki Białaruś” 1990, nr 2, s. 13; 1992, nr 19, s. 302; 1993, nr 26, s. 325.

lektywnej i państwowej. W republice jest dopuszczalna własność innych państw, ich prawnych i fizycznych osób, a także własność organizacji międzynarodowych. Zezwala się na łączenie mienia, które stanowi własność osób fizycznych i prawnych oraz państw, a także tworzenie na tej podstawie mieszanych form własności. Państwo zabezpiecza równe prawa rozwoju wszystkich form własności i gwarantuje ich ochronę. Odpowiednie zmiany, związane z formami własności, zostały wniesione do obowiązującej Konstytucji Republiki Białoruś.

Uwzględniając nowe podejście do form własności przewidziano w ustawie o przedsiębiorstwach w Republice Białoruś (uchwalonej przez Radę Najwyższą 14.12.1990 r.)³, możliwość funkcjonowania przedsiębiorstw w postaciach następujących: opartych na własności państwowej, na własności prywatnej, na wspólnej własności oraz na mieszanych formach własności. Przedsiębiorstwa oparte na własności państwowej, dzielą się na państwowe (ściślej byłoby powiedzieć republikańskie) i komunalne. Przedsiębiorstwo państwowe tworzone jest przez organy rządowe Republiki Białoruś, posiadające pełnomocnictwo do zarządzania państwowym mieniem. Mienie takiego przedsiębiorstwa stanowi własność republiki. Komunalne przedsiębiorstwo tworzone jest przez radę lokalną deputatów ludowych lub przez upoważnione przez nią organy zarządzania, a jej mienie stanowi własność odpowiedniej jednostki administracyjno-terytorialnej. Wśród przedsiębiorstw opartych na kolektywnej własności, różni się przedsiębiorstwa kolektywne, kooperatywy produkcyjne, przedsiębiorstwa utworzone w formie spółek akcyjnych i innych spółek gospodarczych lub towarzystwa przedsiębiorstw społecznych a także organizacji religijnych. Przedsiębiorstwa oparte na własności prywatnej można podzielić jeszcze na indywidualne i rodzinne. W przedsiębiorstwach o mieszanej formie własności łączone jest mienie będące własnością państwową, kolektywną i prywatną, własność państw obcych, osób fizycznych i prawnych. Nieudane wydaje się wyodrębnianie przedsiębiorstw, opartych na wspólnej własności, ponieważ ta ostatnia nie jest formą własności, lecz różnorodnością ogólnej własności.

Niezależnie od form własności i sfery działalności wyodrębnia się małe przedsiębiorstwa. Jako kryterium tego wyodrębnienia przyjmuje się liczebność pracowników. Zgodnie z decyzją Rady Ministrów Republiki z 20.05.1991 r. „O małych przedsiębiorstwach w Białoruskiej SRR”⁴ do małych przedsiębiorstw zalicza się nowo utworzone i istniejące przedsiębiorstwa, w których liczebność pracowników wynosi w przemyśle — do

³ „Wiedomosti Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Bielaruś” 1991, nr 3, s. 13; 1992, nr 19, s. 302; 1993, nr 8, s. 49; 1993, nr 24, s. 296.

⁴ „Sobranije postanowlenij prawitielstwa Riespubliki Bielaruś” 1991, nr 16, s. 174.

200 osób, w nauce i usługach naukowych do 100 osób, w budownictwie i innych gałęziach sfery produkcyjnej — do 50, w zbiorowym żywnieniu i bytowych usługach — do 50, w różnorodnym handlu — do 25, w innych gałęziach sfery niewytwórczej — do 25 osób.

Tryb tworzenia i funkcjonowania małych przedsiębiorstw dotyczy odpowiednio państwowych, kooperacyjnych, wspólnych i innych przedsiębiorstw, uregulowany jest przez ustawę o przedsiębiorstwach i inne ustawodawstwo Republiki Białoruś w aspekcie własności, przewidzianym w decyzji Rady Ministrów z 20.05.1991 roku.

W związku z tym, że w okresie przechodzenia do rynku, przedsiębiorcy nie posiadają z reguły wielkich, nagromadzonych kapitałów, państwo powinno udzielać wszechstronnego poparcia dla małego biznesu. W jakiejś mierze te zagadnienia zostały uregulowane w wymienionej tu decyzji z 20.05.1991 r. Zawiera ona niektóre zalecenia skierowane do organów państwowych w zakresie zabezpieczenia organizacji i działalności małych przedsiębiorstw. Praktycznie jednak przedsiębiorstwa nie mają ulg, z wyjątkiem niewielkich podatkowych. Konkretnie środki państwowego wsparcia dla małego biznesu należy ustanowić w odrębnej ustawie i wsparcie to zapewnić na poziomie wyższego organu państwowego niż obecnie.

Z zasadą różnorodności form własności i form gospodarczych przeplata się zasada wolności działalności gospodarczej i przedsiębiorczości.

Przedsiębiorca ma prawo zajmować się jakąkolwiek działalnością, jeżeli nie jest ona zabroniona w ustawodawstwie Białorusi. Przedsiębiorca obowiązany jest do otrzymania specjalnego zezwolenia (licencji) na poszczególne postacie działalności. Tymczasowe przepisy o trybie wydawania podmiotom gospodarczym specjalnych zezwoleń (licencji), a także wykaz postaci działalności, których realizacja wymaga specjalnego zezwolenia (licencji) i organów, wydających te zezwolenia (licencje) zostały zatwierdzone decyzją Rady Ministrów Republiki Białoruś z 16.10.1991 r. (z późniejszymi zmianami).⁵

Wydawanie licencji dla podmiotów gospodarczych dokonywane jest przez ministerstwa, państwowe komitety i urzędy, komitety wykonawcze lokalnych rad deputowanych ludowych. Zawiadomienie o tym przekazuje się zainteresowanym podmiotom bądź założycielowi (założycielom) nowo tworzonego przedsiębiorstwa. Do tego zawiadomienia załącza się kopie dokumentów założycielskich, a także dokumenty o uiszczeniu opłaty za wydanie licencji. Jeżeli jest to konieczne, można zażądać od zawiadamiającego innych dodatkowych dokumentów potwierdzających możliwość przestrzegania przez niego ustalonych wymogów, odnoszących się do rezultatów i warunków działalności. Czasokres obowiązywania

⁵ „Sobranije postanowlenij prawitelstwa Rjеспублиki Bielaruś” 1992, nr 26, s. 493.

licencji określa wydający ją organ, z tym że powinien on wynosić nie mniej, niż pięć lat. Przedłużenie tego czasokresu odbywa się w trybie, ustalonym dla wydania licencji. Decyzja o odmowie wydania licencji, jak również o pozbawienie lub wstrzymanie obowiązywania licencji, może być zaskarżona do sądu w miejscu, w którym znajduje się organ wydający licencję.

Ustawa o przedsiębiorczości w Republice Białoruś z 28.05.1991 r. zalicza do podstawowych form przedsiębiorczej działalności⁶ przedsiębiorczość prywatną i kolektywną. Pierwsza realizowana jest przez podmioty przedsiębiorczości, oparte na własności prywatnej, druga — przez oparte na własności kolektywnej. W obydwu przypadkach może być wykorzystywane także mienie uzyskane na podstawie ustawy. Przedsiębiorczość może być urzeczywistniana bez utworzenia osoby prawnej i poprzez utworzenie osoby prawnej, bez stosowania pracy najemnej i ze stosowaniem takiej pracy.

Status przedsiębiorstwa uzyskują podmioty w drodze rejestracji. Działalność niezarejestrowanych przedsiębiorstw jest zabroniona. Dochody z takiej działalności ściągają się sądownie i odprowadza do budżetu. Przewidziana jest także administracyjna i karna odpowiedzialność za zajmowanie się przedsiębiorczością bez jej zarejestrowania.

Rada Ministrów Republiki Białoruś uchwałą z 11.06.1993 r. zatwierdziła zarządzenie o państwowej rejestracji podmiotów gospodarowania, kooperatyw spożywczych, rejestracji zmian i uzupełnień wnoszonych do ich dokumentów założycielskich.⁷ Rejestracja państwowa podmiotów gospodarowania, odnosząca się do osób prawnych, jak również do indywidualnych przedsiębiorców, powierzona została komitetom rejonowym, miejskim, rejonowym w mieście rad deputatów ludowych, która jest miejscem zlokalizowania stałej działalności organu osoby prawnej lub miejscem zamieszkania obywatela-przedsiębiorcy. Okres wyznaczony dla rejestracji wynosi 30 dni od momentu złożenia wniosku i wymaganych dokumentów. Dane o rejestracji państwowej podmiotów gospodarowania — osób prawnych i obywateli — przedsiębiorców przedstawiane są w okresie do dziesięciu dni przez organy rejestracyjne do Ministerstwa Finansów i Państwowego Komitetu do Spraw Statystyki i Analizy, w celu ich odpowiedniego włączenia do państwowego rejestru Republiki Białoruś, ponadto te które dotyczą obywateli-przedsiębiorców — dodatkowo przekazywane są do państwowej inspekcji podatkowej właściwej, ze względu na miejsce ich rejestracji. Jeżeli rejestracja państwowa nie zo-

⁶ „Wiedomosti Wierchnogo Sowjeta Riespubliki Bielaruś” 1991, nr 19, s. 266; 1992 nr 6, s. 105.

⁷ „Sobranije postanowienij prawitielstwa Riespubliki Bielaruś 1993, nr 17 s. 323.

stała przeprowadzona w ustalonym czasie bądź jej odmówiono, z przyczyn, które założyciel (założyciele), uzna za bezpodstawne, to wówczas może on odwołać się do sądu. Wyjątkiem od ogólnej zasady rejestracji państwowej podmiotów gospodarowania są rejestracje przedsiębiorstw z udziałem zagranicznych inwestycji (wspólne lub zagraniczne) dokonywane w Państwowym Komitecie Republiki Białoruś do spraw zewnętrznych kontaktów ekonomicznych, organizacji ubezpieczeniowych w Państwowym nadzorze ubezpieczeniowym, banków — w Narodowym Banku Republiki Białoruś.⁸

Stosunki, związane z przedsiębiorczością reguluje ustawa o przedsiębiorczości tylko w zakresie ogólnym. Konkretnie zaś postacie działalności uregulowane są szczegółowymi normami lub aktami (normy Kodeksu Cywilnego, Ustawa o dzierżawie⁹ itd.). W szczególności, bardzo drobiazgowemu uregulowaniu została poddana zewnętrznoekonomiczna działalność gospodarcza. W tej sferze obowiązuje znaczna ilość aktów prawnych i aktów ministerstw i zarządów. Ustawa o podstawach zewnętrznoekonomicznej działalności Białoruskiej ZSR z 25.10.1990 r.¹⁰ uchwalona jeszcze w okresie istnienia ZSRR, ma ogólny charakter i wymaga zmian. Ona mogłaby zawrzeć w sobie liczne normy obowiązującego ustawodawstwa o zewnętrznoekonomicznej działalności i stać się aktem bezpośrednio obowiązującym.

Cały blok ustawodawstwa tworzą normatywne akty, które regulują emitowanie i obrót papierami wartościowymi, działalność zawodową uczestników rynku papierów wartościowych. Ustawową bazę dla regulacji tych stosunków stanowi Ustawa o papierach wartościowych i giełdach pieniężnych z 12.03.1992 r.¹¹ Obowiązkiwanie tejże ustawy rozciąga się także na papiery wartościowe, takie jak akcje i obligacje. Ustawa nie reguluje emisji i obrotu obligacjami państwowych pożyczek, innymi państwowymi papierami wartościowymi, a także innymi rodzajami papierów wartościowych i loterii. Jako jeszcze jeden akt ustawowy, dotyczący papierów wartościowych, można wymienić ustawę o towarzystwach ubezpieczeniowych, spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością i spółkach z dodatkową odpowiedzialnością.¹² Pozostałe akty normatywne dotyczące

⁸ „Priniat Wierchownym Sowietom Riespubliki Biełaruś” 12.12.90 g. (Wiedomości Wierchownogo Sowietu Riespubliki Biełaruś) 1991, nr 1, s. 1; 1992, nr 19, s. 302; 1993 nr 26, s. 325.

⁹ „Priniat Wierchownym Sowietom Riespubliki Biełaruś” 29.05.91 g. (Wiedomości Wierchownogo Sowietu Riespubliki Biełaruś) 1991, nr 22, s. 300.

¹⁰ „SZ BSSR”, 1990, nr 31, s. 600.

¹¹ „Wiedomości Wierchownogo Sowietu Riespubliki Biełaruś” 1992, nr 11, s. 194.

¹² „Priniat Wierchownym Sowietom Riespubliki Biełaruś” 9.12.92 g. („Wiedomości Wierchownogo Sowietu Riespubliki Biełaruś” 1991, nr 35, s. 625; 1993, nr 22, s. 280).

papierów wartościowych zostały uchwalone przez Radę Ministrów, Narodowy Bank i Państwową Inspekcję Republiki Białoruś. Wszelako celowe jest uchwalenie innych aktów ustawodawczych, w szczególności o obrocie wekslami, o czekach.

Działalność przedsiębiorcza obywateli zagranicznych uregulowana jest również w ustawodawstwie o inwestycjach zagranicznych. Tryb realizacji inwestycji zagranicznych w Białorusi reguluje Ustawa o inwestycjach zagranicznych na terytorium Republiki Białoruś, uchwalonej przez Radę Najwyższą 14.11.1991 r.¹³ Ustawa ta niewątpliwie stwarza poprzez reglamentację prawną określone warunki dla przyciągnięcia środków inwestorów zagranicznych w celu rozwijania ekonomiki republiki. Jednakże szeroki wpływ zagranicznego kapitału możliwy jest tylko poprzez stworzenie pomyślnych warunków i mocniejszych gwarancji. Jedną z odpowiednich dróg w tym kierunku są strefy wolnej ekonomiki. Tryb tworzenia wolnych Stref ekonomicznych w Republice Białoruś i realizacji w nich gospodarczej działalności, przy wykorzystaniu inwestycji i udzielaniu przy tym ulg, włączając w to i opodatkowanie, powinna określać specjalna ustawa. Jednak uchwalenie ustawy o wolnych strefach ekonomicznych na razie zostało odłożone. Trzeba także uchwalić ustawę o koncesjach, możliwość wydania których zapowiedziana została w obowiązującym ustawodawstwie. Ustawa przewiduje określone gwarancje praw przedsiębiorców. Przedsiębiorca, który uznał, że jego prawa zostały naruszone, ma prawo wystąpić do sądu w ich obronie. Sąd może zobowiązać naruszającego te prawa do zaniechania bezprawnych czynności i przywrócenia sytuacji poprzedniej, tj. do zrekompensowania wyrządzonej szkody lub zrealizowania innych czynności.

Jeżeli w wyniku wydania przez państwowy lub inny organ jakiegoś aktu, którego wydanie nie leżałoby w jego kompetencji lub nie odpowiadało wymaganemu ustawodawstwu, naruszone są uprawnienia przedsiębiorcy, to wówczas ma on prawo wystąpić do sądu z wnioskiem o uznanie, że taki akt nie posiada mocy obowiązującej. Wyrządzane szkody podlegają wówczas naprawieniu przez odpowiedni organ. Przedsiębiorca może ponieść szkody również w wyniku nienależytej realizacji przez organy lub funkcjonariuszy ich obowiązków wobec niego. Kwestie sporne o wyrównanie związanych z tymi szkodami rozstrzyga sąd.

Uchwałą Sądu Najwyższego Republiki Białoruś z dn. 16.06.1993 r. zatwierdzone zostało zarządzenie o sposobie naprawienia szkody wyrządzonej podmiotowi działalności gospodarczej poprzez bezprawne czynności organów państwowych i ich urzędników.¹⁴ Szkody te pokrywa bez-

¹³ „Wiedomosti Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Biełaruś” 1991, nr 35, s. 625; 1993, nr 22, s. 280.

¹⁴ „Wiedomosti Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Biełaruś” 1993, nr 26, s. 328.

pośrednio organ władzy państwowej lub zarządzania, który swoim działaniem (lub bezczynnością) naruszył ustawowe uprawnienia danego podmiotu. W przypadku niemożności wyrównania strat przez te organy, są one wyrównane na rachunek odpowiedniego budżetu republiki lub budżetu lokalnego. Jeżeli jednak Ustawa o przedsiębiorczości nie zawiera jakichkolwiek sprecyzowań w przedmiocie wyrównania wykazanych strat, to według stanowiska z 16.06.1993 r., wyrównaniu podlegają tylko straty w zakresie poniesionych wydatków, utraty lub uszkodzenia mienia, tj. rzeczywista szkoda w mieniu (*damnum emergens*) z wyłączeniem szkody w zakresie utraconych zysków (*lucrum cessans*).

Rozwój przedsiębiorczości, zabezpieczenie realnego pluralizmu stosunków ekonomicznych jest niemożliwy bez przewyciężenia własności państwowej i odpowiedniego zwiększenia roli prywatnej i kolektywnej własności społecznej w Republice Białoruś,¹⁵ określiła prawne podstawy przeprowadzeniu tych zadań odgrywa prywatyzowanie własności państwowej.

Ustawa z 19 kwietnia 1993 r. o odpaństwowieniu i prywatyzowaniu własności społecznej w Republice Białorusi¹⁵ określiła prawne podstawy odpaństwowienia i prywatyzacji, jak również zasady i sposób prywatyzacji obiektów stanowiących państwową (republikańską i komunalną) własność.

Podmiotami nabywającymi własność w wyniku prywatyzacji mogą być: obywatele Republiki Białoruś, osoby prawne tej Republiki, które opierają się na niepaństwowej formie własności, pracownicze kolektywy przedsiębiorstw państwowych, tworzące organizacje dzierżawców bądź gospodarze spółki lub towarzystwa, jako samodzielne osoby prawne, zagraniczni inwestorzy, osoby nie posiadające obywatelstwa (bezpaństwowcy). Krąg przedmiotów prywatyzowanych tworzy różnorodne mienie państwowe. Stanowią go, np. działki gruntowe, mieszkania, przedsiębiorstwa, ich części, wyposażenia, budynki, urządzenia, inne środki materialne, jak również materialne aktywa przedsiębiorstw, udziały i akcje państwa w kapitale towarzystw akcyjnych, i innych gospodarczych stowarzyszeń i towarzystw, a także udziały samych prywatyzowanych przedsiębiorstw w kapitale stowarzyszeń gospodarczych i zjednoczeń gospodarczych. Wykaz przedsiębiorstw państwowych, organizacji i postaci majątków, które nie podlegają prywatyzacji, określony został w Uchwale Rady Najwyższej Republiki Białoruś z 16.06.1993 r. (są to: przedsiębiorstwa produkcji broni i techniki wojskowej, produkujące etylowy spirytus spożywczy, wina, likiery i wyroby tytoniowe, eksploatacyjne przedsiębior-

¹⁵ „Wiedomosti Wierchownoho Sowjeta Rjespubliki Bielaruś” 1993, nr 7, s. 41.

stwa łączności, państwowe organizacje ubezpieczeniowe, przedsiębiorstwa transportu kolejowego, lotniczego i rurociągi itd.¹⁶

Realizacja prywatyzacji może się odbywać drogą nieodpłatnego przekazania i sprzedaży własności państwowej. Nieodpłatnie przekazywana obywatelom Republiki Białoruś część własności państwowej określona została dwiema kwotami: kwotą mieszkaniową, na podstawie Ustawy o prywatyzacji funduszu mieszkaniowego w Republice Białoruś (z 16.04.1992 r.)¹⁷ i kwotą majątkową przedsiębiorstw państwowych, na podstawie Ustawy z 7.07.1993 r.¹⁸ o imiennych czekach prywatyzacyjnych. W celu realizacji prawa do korzystania z tych kwot, powinny być wydane obywatelom imienne czeki prywatyzacyjne „Mieszkanie” i „Mienie”. Choć jednak akty ustawodawstwa o odpaństwowieniu i prywatyzacji weszły w życie, liczne zagadnienia nie zostały wciąż uregulowane i to też powstrzymuje prywatyzację. Projekt ustawy o odpaństwowieniu i prywatyzacji przewidywał, że udział nieodpłatnie przekazywanej obywatelom własności określa się kwotą gruntu (ziemi). Ostateczny wariant tej ustawy zawiera przepis odsyłający, w myśl którego, ze względu na określone odrębności związane z prywatyzacją ziemi, zagadnienie to reguluje ustawodawstwo o ziemi. W konsekwencji zgodnie z ustawą z 16.06.1993 r. o prawie własności do ziemi¹⁹, mogą być prywatyzowane tylko działki gruntowe (przystosowane do prowadzenia osobistego, gospodarstwa pomocniczego, dla celów budowlanych i służące domowi mieszkalnemu, dla warzywnictwa i budowania letnich domków. Jako podmioty prawa własności do ziemi nie mogą występować zagraniczne i prawne osoby, ani przedsiębiorstwa z inwestycjami zagranicznymi, jak również obce państwa, międzynarodowe zjednoczenia i organizacje. Wymienionym podmiotem można natomiast przekazać działki gruntu w dzierżawę na 99 lat. Nasuwają się tu wątpliwości, czy takie ustawowe rozwiązanie będzie sprzyjać szybszemu przejściu do ekonomiki rynkowej.

W ustawodawstwie Białorusi zaczyna się przeprowadzać zasadę o niedopuszczalności działalności monopolistycznej i rozwoju konkurencji. Z dniem 1 marca 1993 r. weszła w życie ustawa o przeciwdziałaniu działalności monopolistycznej (demonopolizacji) i rozwoju konkurencji.²⁰ W tej ustawie zawarte zostało pojęcie działalności monopolistycznej, przewidziane są sposoby antymonopolowej regulacji, funkcje i uprawnienia organów antymonopolowych, przewiduje się odpowiedzialność za naru-

¹⁶ „Wiedomości Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Białaruś” 1993, nr 26, s. 327.

¹⁷ „Wiedomości Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Białaruś” 1992, nr 15, s. 247; 1992, nr 27, s. 475.

¹⁸ „Wiedomości Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Białaruś” 1993, nr 25, s. 305.

¹⁹ „Wiedomości Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Białaruś” 1993, nr 23, s. 285.

²⁰ „Wiedomości Wierchownogo Sowjeta Riespubliki Białaruś” 1992, nr 36, s. 569.

szenie ustawodawstwa antymonopolowego. Ustawa ta jednak, wbrew jej nazwie, prawie nie zajmuje się konkurencją.

W szczególności nie mówi o nieuczciwej konkurencji i odpowiedzialności za nią. Taka konkurencja może się przejawiać w rozpowszechnianiu fałszywych, niedokładnych lub wypaczonych informacji, mających narażać na straty podmiot gospodarczy, wprowadzeniu nabywców w błąd co do charakteru i jakości towarów, samowolnym wykorzystywaniu cudzego znaku towarowego lub firmowej nazwy, wykorzystaniu naukowo-technicznych, produkcyjnych lub towarowych informacji, w tym także tajemnicy komercyjnej, bez zgody jej posiadacza itd. To prawda, że postuluje się wydać ustawę o likwidowaniu nieuczciwej konkurencji. Ale czy trzeba wydawać dużą ilość niewielkich ustaw?

Prace ustawodawcze, dotyczące regulowania ekonomicznej sfery nie zawsze są przemyślane i konsekwentne. Wydawane akty prawne, często nie są z sobą zharmonizowane. Życzyć by sobie należało ich lepszego, prawnotechnicznego opracowania. Zbyt znaczna jest także ilość resortowych aktów normatywnych. Utrzymują się luki w zakresie uregulowania poszczególnych stref działalności gospodarczej. Usunięcie tych i innych usterek niewątpliwie wpłynie pozytywnie na ogólny stan ustawodawstwa gospodarczego.

Nader pryncypialne znaczenie ma także zagadnienie dotyczące form doskonalenia ustawodawstwa związanego z działalnością gospodarczą. Już w ostatnim okresie wypowiedziano rozmaite poglądy na ten temat: o wydaniu kodeksu gospodarczego (poświęconego przedsiębiorstwom)²¹, o kodyfikacji ustawodawstwa komercyjnego²², która byłaby zawarta albo w jednolitym Kodeksie cywilnym, albo w odrębnym od cywilnego handlowym kodeksie.²³

Uważamy za celowe zebranie podstawowych norm o gospodarce lub działalności komercyjnej w gospodarczym (komercyjnym, handlowym) kodeksie uzupełniającym Kodeks Cywilny. Tendencje dotyczące prawnego uregulowania działalności gospodarczej w Republice Białoruś nie dają podstaw do twierdzenia, że prawo prywatne podzieli się na dwie samodzielne gałęzie prawa. Wszelako idea wydania aktu kodyfikacyjnego, dotyczącego działalności gospodarczej, jako uzupełniającego kodeks cywilny cieszy się w republice określonym poparciem uczonych i praktyków-prawników.

²¹ Zob.: W. W. Łaptiew: *Choziajstwiennoje prawo — prawo priedprinimatielskoj diejatielnosti*, „Gosudarstwo i prawo” 1993, nr 1, s. 36.

²² Zob.: W. W. Czankin: *Torgowoje prawo sowriemiennoj tiendenciyi*, „Gosudarstwo i Prawo” 1993, nr 2, s. 59.

²³ Zob.: W. F. Popondopyło: *Poniatije kommierczeskogo prawa*, „Gosudarstwo i prawo” 1993, nr 8, s. 79.

S U M M A R Y

The author analyzes the condition of the Byelorussian legislation that regulates economic activities. The following forms of regulation by the state of economic activities were distinguished: regulation of conditions of economic activities, direct administration of economic activities and control of economic activities. It is emphasized that with the transition towards market economy, the rules of regulation by law of economic activities began to change. These rules include various forms of ownership and management, freedom of economic activities and entrepreneurship, guaranties of rights of entrepreneurship and of land.

The author gives a general characteristics of particular segments of economic legislation concerning ways of entrepreneurship, the legal status of entrepreneurs (economic subjects), their external operations, securities market, foreign investment, abolition of state ownership and private ownership, counteraction against monopolistic practices and development of competition.

The author believes that it is possible in the Byelorussian Republic to pass a commercial code that would suit the forms of improving economic legislation to complement the Civil Code.